

Get synced!

Haal meer uit muzikale synchronisatierechten

Bjorn Schipper

Tijdens ADE Next op het afgelopen Amsterdam Dance Event (ADE) is door mensen uit het elektronische muziekveld onder meer gesproken over muzikale synchronisatierechten. Vanuit verschillende invalshoeken - makers/artiesten, matchmakers en gebruikers - is door de betrokkenen gesproken over synchronisatie-deals waarbij (elektronische) muziek een rol speelt. Daarbij zijn talloze voorbeelden van synchronisatie de revue gepasseerd, zoals de met een Gouden Kalf bekroonde soundtrack van Perquisite voor de speelfilm Carmen van het Noorden, muziek van het duo Kraak & Smaak onder een commercial van muziekdienst Rhapsody, muziek van The Kilimanjaro Darkjazz Ensemble voor een commercial van Calvin Klein en muziek van Sander Kleinenberg/Miss Bunty voor de televisieserie Ugly Betty. Deze voorbeelden illustreren dat er voor rechthebbenden op muziek – muzikauteurs, publishers, artiesten en platenlabels – méér dan alleen airplay, fysiek product, digitale exploitatie en optredens bestaat. De vermenging van muziek met films, televisie, commercials en games levert vaak interessante en spannende crossovers op die niet alleen de opbrengsten uit muziekexploitatie kunnen doen stijgen, maar ook nog eens veel publiciteit kunnen opleveren. Daarnaast kan ook de muziek het beeld versterken. Het succes van een commercial wordt vaak mede opgehangen aan de gebruikte muziek. De vermenging van muziek met beeld wordt ook wel synchronisatie genoemd¹. In deze bijdrage ga ik in op de juridische aspecten van muzikale synchronisatierechten.

Synchronisatie van muziek met beeld

Ingeval muziek gesynchroniseerd wordt met beeld, wordt de muziek in technische zin “vermengd” met het beeldmateriaal van bijvoorbeeld een film of commercial of de animaties van een game. Zo ontstaat een samengesteld audiovisueel werk. De analyse van muzikale synchronisatierechten leert ons dat er twee ijkpunten van synchronisatie bestaan, te weten het moment waarop de muziek voor het eerst wordt vermengd met

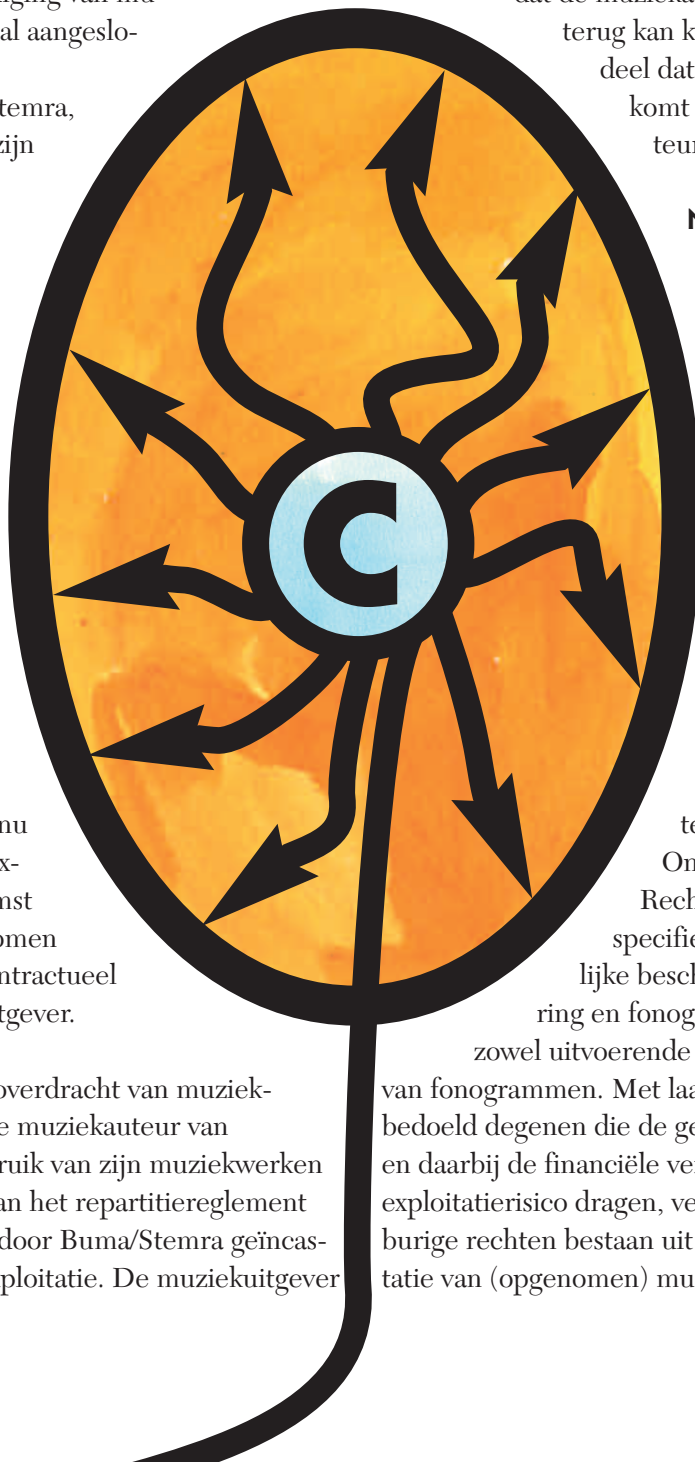
beeld (eerste ijkpunt) en vervolgens de vermenigvuldiging van deze eerste vermenging tot meerdere reproducties van synchronisaties (tweede ijkpunt). Denk aan het opnemen van een film met gebruikmaking van muziek en het (mechanisch) reproduceren van deze film in de vorm van fysieke video's en dvd's. Alvorens nader in te gaan op het synchronisatierecht, eerst een korte introductie van het muzikauteursrecht en de naburige rechten.

Muziekauteursrecht en publishing algemeen

Muziekwerken - bestaande uit tekst en/of compositie - genieten in algemene zin op grond van onze Auteurswet (Aw) auteursrechtelijke bescherming. De muzikauteur - tekstdichter en/of componist - is de primaire rechthebbende op deze auteursrechten, welke rechten bestaan uit exclusieve rechten op openbaarmaking en verveelvoudiging van muziekwerken. Echter, eenmaal aangesloten bij collectieve rechtenorganisatie Buma/Stemra, draagt deze muzikauteur zijn muziekauteursrechten op basis van het standaard exploitatiecontract met Buma/Stemra contractueel over aan Buma/Stemra. Het gaat hier respectievelijk om het exclusieve recht op openbaarmaking en het exclusieve recht op (mechanische) reproductie van muziekwerken. De zogeheten rechten op muziekuitgave - ook wel publishing rechten genoemd - blijven daarbij het ware achter bij de muzikauteur. Sluit de auteur nu een uitgavecontract en/of exclusieve auteursovereenkomst met een muziekuitgever, komen deze publishing rechten contractueel in handen van de muziekuitgever.

Als tegenprestatie voor de overdracht van muziekauteursrechten, ontvangt de muzikauteur van Buma/Stemra voor het gebruik van zijn muziekwerken jaarlijks het hem op basis van het repartitiereglement toekomende aandeel in de door Buma/Stemra geïncasseerde gelden uit muziekexploitatie. De muziekuitgever

ontvangt eveneens een aandeel welk aandeel ten laste komt van het oorspronkelijke auteursaandeel. De muzikauteur krijgt op zijn beurt weer van de muziekuitgever royalties uitbetaald die verband houden met uitgave van muziekwerken. Soms heeft een muzikauteur een zogeheten kickback-vergoeding kunnen bedingen van een muziekuitgever, hetgeen er op neer komt dat de muzikauteur weer een gedeelte terug kan krijgen van het uitgeversaandeel dat normaal gesproken ten laste komt van zijn oorspronkelijke auteursaandeel Buma/Stemra.

Naburige rechten algemeen

Muziekwerken worden vertolkt of gespeeld door artiesten, ook wel uitvoerende kunstenaars genoemd. De eerste (audio) vastlegging van dergelijke muziekuitvoeringen noemen we een fonogram². De muziekuitvoering en het fonogram zijn objecten die bescherming genieten van het naburige recht, een aan het auteursrecht verwant intellectueel eigendomsrecht.

Onze Wet op de Naburige Rechten (Wnr) voorziet in een specifieke wettelijke nabuurrechtelijke bescherming van muziekuitvoering en fonogram, welke bestemd is voor zowel uitvoerende kunstenaars als producenten van fonogrammen. Met laatstgenoemde groep wordt bedoeld degenen die de geluidsopnamen vervaardigen en daarbij de financiële verantwoordelijkheid en het exploitatierisico dragen, veelal de platenlabels. De naburige rechten bestaan uit exclusieve rechten op exploitatie van (opgenomen) muziekuitvoeringen en (repro-

ducties van) fonogrammen. In de klassieke situatie sluiten artiesten een platen- of artiestenovereenkomst af met platenlabels, waarbij zij hun naburige rechten op de (opgenomen) muziekuitvoering overdragen aan het label in ruil waarvoor zij een exploitatieafhankelijke royaltievergoeding ontvangen gebaseerd op met name de verkoop van fysieke geluidsdragers en digitale muziekexploitatie, al dan niet voorafgegaan door ontvangst van een voorschot. Verder kunnen de bij SENA aangesloten uitvoerende kunstenaars en fonogrammenproducenten een aandeel krijgen in de door SENA opgehaalde en verdeelde gelden die verband houden met het openbaar ten gehore brengen van commercieel uitgebrachte geluidsdragers.

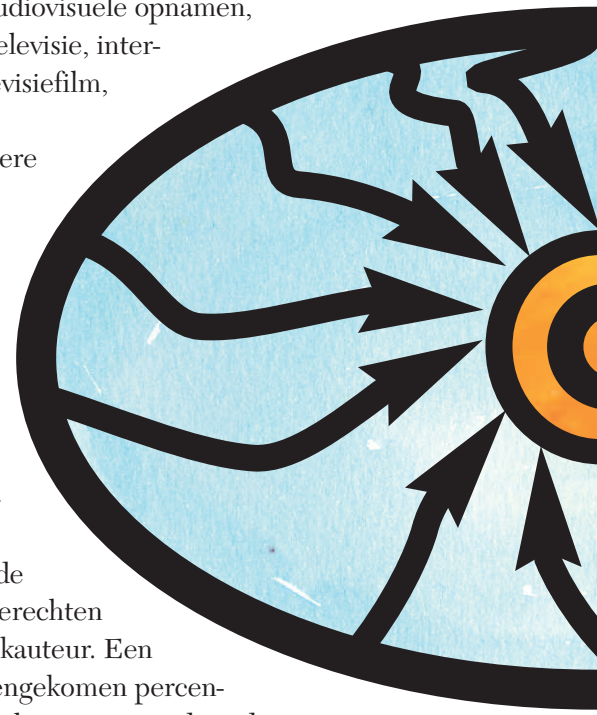
Muzikale synchronisatierechten

Tot zover de basisprincipes van het muzikauteursrecht en de naburige rechten. Hoe zit het nu precies met de synchronisatierechten? Te beginnen met de auteursrechtelijk aspecten van synchronisaties. Het synchronisatierecht is het exclusieve recht om muziek bij beeld te voegen³. Auteursrechtelijk gezien gaat het daarbij om de koppeling van het muziekwerk aan een ander werk, waarbij dat andere werk doorgaans van visuele aard is⁴. Al eerder zijn films, televisieseries, commercials en games als voorbeelden genoemd. Het exclusieve recht om een muziekwerk te mogen synchroniseren vormt een onderdeel van het (mechanische) reproductierecht van de muzikant. Zoals gezegd komt het veelvuldig voor dat een muzikant een exploitatiecontract heeft met Buma/Stemra en dat diezelfde muzikant voor de muzikantcontractueel vastzit aan een muzikantgever. De muzikant zal zijn synchronisatierechten veelal contractueel overdragen aan deze muzikantgever. Een veelvoorkomende clausule luidt in dit verband:

“Muzikant draagt, met inachtneming van de tussen muzikant en de collectieve rechtenorganisaties bestaande overeenkomst(en), door middel van ondertekening van deze overeenkomst, onverkort en zonder enig voorbehoud, over aan muzikantgever de auteursrechten waarover hij kan beschikken op alle muziekwerken.

Muzikantgever verklaart deze overdracht te aanvaarden. De in dit artikel bedoelde overdracht omvat, met uitsluiting van ieder ander inclusief muzikant zelf, onder meer de navolgende exclusieve rechten: (...) (al dan niet in overleg met en met voorafgaande toestemming van muzikant) de muziekwerken op welke wijze dan ook te (doen) verveelvoudigen en te (doen) exploiteren door middel van synchronisatie met audiovisuele opnamen, zoals video, televisie, internet, film, televisiefilm, commercials, games of andere beeldopnamen, inclusief, indien van toepassing, het zgn. ‘grootrecht’ (...)”

Hiermee verkrijgt de muzikantgever de synchronisatierechten van de muzikant. Een vooraf overeengekomen percentage van de opbrengsten uit door de muzikantgever tot stand gebrachte synchronisaties is vervolgens bestemd voor de muzikant. Indien de muzikantgever is aangesloten bij Buma/Stemra, zullen de synchronisatierechten doorgaans weer via de publisher contractueel bij Stemra terecht zijn gekomen (want het betreft hier (mechanische) reproductie)⁵. Met betrekking tot synchronisaties hanteert Stemra twee verschillende “soorten” repertoire, te weten library music en “bestaand (hit)repertoire”. De eerste soort betreft muziekwerken die door muzikanten ter beschikking zijn gesteld voor veelsoortig (her)gebruik in het kader van synchronisaties. Hiervoor rekent een Stemra een standaard jaarlijkse gebruiksvergoeding, naar rato berekend per muziekfragment van dertig seconden of een

deel daarvan. Gaat het echter om (her)gebruik van muziekwerken van het soort “bestaand (hit)repertoire”, leert de praktijk dat Stemra eerst toestemming zal vragen aan de betrokken muzikanteur(s). Daarbij komt nog dat een aantal van deze muziekwerken een grote populariteit genieten ten aanzien waarvan een speciaal “onder voorbehoud” regime geldt. Synchronisatie van deze muziekwerken zal de nodige voeten in de aarde kunnen hebben, temeer

nu Stemra ook blijkt terug te koppelen met de betrokken artiesten en platenlabels indien het om (opnamen van) zeer populaire muziekuitvoeringen gaat. De synchronisatie van deze populaire muziekwerken vereist aldus een stevige clearing.

Voor de nabuurrechtelijke kant van het (her)gebruik van (opgenomen) muziekuitvoeringen en fonogrammen verwijs ik naar mijn eerdere bijdrage in Muziekwereld⁶ over sampling van muziekopnamen. Deze nabuurrechtelijke hoofdregels kunnen doorgetrokken worden naar het samenvoegen van (gedeelten van) originele muziekopnamen met beeld. Kort gezegd komt het erop neer dat voor (her)gebruik van een fonogram

voorafgaande toestemming nodig is van de betreffende platenmaatschappij. Het enkele naspelen - coveren - van een muziekuitvoering ten behoeve van een synchronisatie is daarentegen wel zonder voorafgaande toestemming van de betrokken artieste(n) mogelijk, tenzij hierbij de karakteristieke, persoonlijke inbreng van de oorspronkelijke artiest(en) in het met beeld samengevoegde eindresultaat is overgenomen⁷.

Morele rechten

In het voorgaande is geen aandacht besteed aan de morele rechten van muzikanteurs en artiesten. Ook deze rechten - betrekking hebbend op de “moederband” tussen maker en creatie - kunnen een gewenste synchronisatie in de weg staan. Denk aan het geval waarbij het ruige imago van een hardrockband mogelijk gevaar loopt indien de muziek gesynchroniseerd wordt met een kinderfilm.

Verlening van synchronisatierechten: voor wat hoort wat

Afsluitend merk ik op dat muzikanteurs alvorens hun synchronisatierechten over te dragen aan bijvoorbeeld een muziekuitgever zichzelf moeten afvragen of deze publisher met zijn netwerk en expertise ook daadwerkelijk synchronisaties tot stand kan brengen, onder andere door het onder de aandacht brengen van hun muziekwerken bij reclamebureaus en makers van andere audiovisuele werken zoals games. Het matchmaken is aldus een belangrijke eigenschap die aan de verkrijger van synchronisatierechten toegedicht mag worden. Zo bezien zou get synced het gemeenschappelijke belang van muzikanteur en publisher moeten zijn!

Bjorn Schipper is advocaat bij Bousie advocaten in Amsterdam

1 Een synchronisatie heet in jargon een sync..

2 Ook wel de master genoemd.

3 Zie onder meer M.T.M. Koedooder e.a., *Artiest & Recht. Nieuwe praktijkgids*, p. 232, 17e editie, 2009.

4 Zie onder meer R.A. de Jonge, *Muziekrecht. Theorie en praktijk van de Nederlandse muziekindustrie*, p. 112, Strengholt

5 Zie onder meer M.T.M. Koedooder e.a., *Artiest & Recht. Nieuwe praktijkgids*, p. 354, 17e editie, 2009

6 Zie B.H.M. Schipper, “De kunst van het clearen. Het verkrijgen van toestemming voor het gebruik van samples”, *Muziekwereld 2007/4*.

7 Zie onder meer T&C *Intellectuele Eigendom*, p. 125, toelichting op artikel 2 lid sub b Wnr, 3e druk, Kluwer, Deventer 2009.